

อาจะห์ อารูห์ – อูยงคตนะ ถึงโจรสลัหรั้ง
Aceh Aruh – Hujungkhatana to Surang Pirate

ประพนธ์ เรืองณรงค์
Praphon Ruangnarong

บทคัดย่อ

น่านน้ำทะเลใต้ในอดีต มีโจรสลัดที่ผู้คนเกรงกลัว คืออาจะห์ อารูห์ จากแหลมสุมาตรา และอูยงคตนะจากแหลมมลายู โจรสลัดดังกล่าวนี้นอกจากปล้นสะดมผู้คนและสินค้าแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นพ่อค้าขายสินค้าเถื่อนหรือนำสินค้าที่ปล้นได้ไปวางจำหน่ายตามตลาดเมืองท่าต่างๆ อีกประการหนึ่งโจรสลัดมีฐานทัพเรือตามช่องแคบและหมู่เกาะ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ เช่น ขุนนาง หรือเจ้าเมือง โจรสลัดจึงสามารถนำขบวนเรือตั้งขบวนทัพ เข้าปล้นเมืองริมฝั่งทะเล เช่น พัทลุง และนครศรีธรรมราช เคยตกเป็นเหยื่อมาแล้ว ชาวคราวของโจรสลัดเป็นที่แพร่หลาย และเป็นเหตุให้สุนทรภู่กวีสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นำมาเล่าไว้ในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี โดยสมมุติให้หัวหน้าโจรสลัดเป็นชาวอังกฤษ ชื่อ สุหรั้ง เทียบปล้นเรือสินค้าในทะเล ในที่สุดจบชีวิตด้วยสินสมุทร โอรสพระอภัยมณี นอกจากนี้อาจะห์ อารูห์ และอูยงคตนะ กวีชาวใต้นำมาบอกเล่าไว้ในบทประพันธ์ เช่น เรื่องนางเลือดขาว วรรณกรรมท้องถิ่นเมืองพัทลุง

คำสำคัญ : โจรสลัด อาจะห์ อารูห์ อูยงคตนะ บุกิส แวกมักกะสัน สุหรั้ง

Abstract

More than two centuries ago, two groups of pirates – the Aceh Aruh from the Sumatra Peninsula and the Hujungkhatana from the Malay Peninsula dominated the Southern Sea and were much feared by the people. These pirates, robbing people

and traders, also acted as merchants themselves selling stolen goods at various ports. With large fleets stationed around capes and islets and were backed by local rulers, these pirates were able to lead their fleets to rob coastal settlements. Patalung and Nakhon Srithammarat were just examples of those who fell victimized. The news about the pirates was so widely spread that Soonthorn Phu, a dominant poet during the reign of King Rama II of the Ratanakosin Era had mentioned them in his famous novel "Phra Abaimani". In this novel, the leader of the pirates was depicted as an Englishman named "Surang," who wandered the sea to rob merchant fleets, and was eventually killed by Sinsamutra, the elder son of Phra Abaimani. Moreover, the names of Aceh Aruh and Hujungkhatana Pirates were mentioned in local folktales such as "the White-blood Princess (Nang Leud Khao), a folklore of today's Patalung Province.

Keyword : Pirates, Aceh Aruh, Hujungkhatana, Bugis, Kaek Makasan, Surang

โจรสลัดมลายู

คำว่า โจรสลัด หมายถึงโจรที่ปล้นเรือในทะเล ถ้าปล้นเครื่องบินกลางอากาศ เรียกสลัดอากาศ หรือสลัดเวหา ภาษามลายูเรียกโจรสลัดว่า ลานุน (lanun) หรืออิลานุน (ilanun) และคำว่าสลัด (selat) ภาษามลายูหมายถึงช่องแคบ เข้าใจว่าโจรสลัดอาศัยช่องแคบเป็นที่กำบัง คอยล่าเหยื่อ คือ เรือสินค้าที่แล่นผ่านไปมา ช่องแคบที่สำคัญคือ ช่องแคบซุนดา ซึ่งเชื่อมระหว่างทะเลชวากับมหาสมุทรอินเดีย และช่องแคบมะละกา อยู่ระหว่างเกาะสุมาตรากับคาบสมุทรมลายู ซึ่งเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้

ช่วงแรกของพุทธศตวรรษที่ 22 ปรากฏว่าโจรสลัดมลายูที่สุจริตชนพากันครั้งคร้ามคือ อาจะห์ฮารูห์จากปลายแหลมสุมาตรา และอุยงคตนะจากปลายแหลมมลายู

โจรสลัดมลายูดังกล่าวมิใช่โจรสลัดธรรมดา ที่สำคัญคือมีฐานทัพเรือตามช่องแคบหรือเกาะต่างๆ เมื่อออกปล้นก็ยกเป็นขบวนทัพ การปล้นแต่ละครั้งมิใช่ปล้นเรือสินค้าเพียง

อย่างเตียว โจรสลัดยังยึดอาซีพเป็นพ่อค้าวานิชควบคู่ไปด้วย คือเมื่อปล้นได้ข้าวของมากมาย ก็นำมาเป็นสินค้าออกจำหน่ายตามตลาดเมืองท่า รวมทั้งขายเชลยที่จับได้เพื่อไปเป็นทาสอีกด้วย

อาเจะห์อารูห์ (Aceh Aruh)

อาเจะห์อารูห์ เป็นคำมลายู หมายถึงผู้มีอิทธิพลแห่งเมืองอาเจะห์ ในที่นี้หมายถึงผู้มีอำนาจคอยหนุนหลังบริวารที่เป็นโจรสลัดและผู้อยู่เบื้องหลังคอยบงการ โจรสลัดนั้นมิใช่เป็นบุคคลธรรมดาสามัญ แต่เป็นถึงเจ้าเมือง หรือชนชั้นสูง สุดท้ายก็ได้รับผลประโยชน์อย่างงดงาม

อาเจะห์เป็นชื่อเมืองตรงปลายแหลมสุมาตราเหนือ ปัจจุบันเรียกอาเจะห์ว่า “บันดาอาเจะห์” (Banda Aceh) แปลว่าเมืองอาเจะห์ เมืองนี้เคยเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ ท่านกวีสุนทรภู่ได้กล่าวถึงไว้ในเรื่องพระอภัยมณี ตอนบริวารพระอภัยฯ ซึ่งเป็นชาวต่างชาติต่างแยกย้ายกันกลับภูมิลำเนาตน ดังนี้

วิลันดามาแหลมโล้บ้านข้าม
เข้าคั่งฉลามแหลมเงาะเกาะราหู
อัตแจจามข้ามหน้ามลายู
พวกญวนอยู่เวียดนามก็ข้ามไป

ส่วนใหญ่ชื่อและสถานที่ในบทกลอนข้างต้น ปัจจุบันไม่ทราบชัดเจนว่าอยู่แห่งใดในน่านน้ำทะเลใต้ ที่พอทราบคือวิลันดา ได้แก่ พวกดัตช์ หรือฮอลันดา ญวนปัจจุบันเรียกเวียดนาม สมัยโบราณคืออาณาจักรนามเหวียด (Nam Viet) ซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลของจีนมานาน ต่อมาเวียดนาม หรืออันนัม ประกาศอิสรภาพ และมีกษัตริย์ปกครองประเทศ

ส่วนอัตแจในบทกลอน คือ ชนชาติอาเจะห์นั่นเอง มีการเรียกแตกต่างกันออกไปอีก เช่น อะจีน อะเจม อาเจะห์ และอาแจ ถัดมาคือ จาม หรือจัมปา ซึ่งเคยครองดินแดนภาคใต้ของเวียดนาม และเคยมีอำนาจเหนือเขมร ไทยเรียกแขกจามเพราะเป็นมุสลิมเช่นเดียวกับ

อาจะห์ จามเคยทำสงครามแพ้ววน กษัตริย์จามองค์หนึ่งเคยหนีไปอาศัยที่เมืองอาจะห์ และเป็นกษัตริย์องค์แรกของอาจะห์

อาจะห์ในอดีตเคยเป็นเมืองใหญ่และเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการค้ากับต่างชาติ เคยเกี่ยวข้องกับไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา นางพญาอาจะห์เคยถวายแหวนเพชรน้ำหนัก 10 ตำลึงทองแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช อีกอย่างหนึ่งสินค้าอาจะห์ที่มีชื่อเสียง คือม้าอาจะห์ หรือม้าอัดแจ มีฝีเท้าเป็นที่เลื่องลือ สมัยอยุธยาแหล่งค้าม้าฝีเท้าดี อยู่ที่มะริดและตะนาวศรี ม้าจากอัดแจและจากเมืองอื่นๆ นำมาขายในสองเมืองนี้ ดั่งบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเล่าว่า

“ จะกล่าวถึงหลวงทรงพลกับพันภาค	พระโองการตรัสใช้ไปตะนาวศรี
ไปตั้งอยู่มะริดเป็นครั้งปี	กับไพร่สามสิบสี่ที่ตามไป
ด้วยหลวงศรีวรรณไปซื้อม้า	ถึงเมืองเทศยังข้าหามาไม่
ต้องรออยู่จนฤดูฝนลมแล่นไป	เรือที่ไปเมืองเทศจึงกลับมา
หลวงศรีได้ม้ามามอบให้	ทั้งม้าเทศม้าไทยหกสิบห้า
อีเหลือเมืองมะริดพลอยติดตาม	ผัวมันทำนว่าเป็นม้าหน้า ”

ลูกของอีเหลือเมืองมะริดตัวหนึ่งคือม้าสีหมอก ภายหลังเป็นม้าคู่ใจของขุนแผน คำว่าม้าเทศ หรือม้าเมืองเทศ เข้าใจว่ามีม้าพันธุ์เมืองอาจะห์จัดส่งเข้ามาขายด้วย

ถัดมาคืออารูห์ (Aruh) โดยทั่วไปหมายถึงผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจ รวมความแล้ว อาจะห์อารูห์ หมายถึงอาจะห์ผู้มีอิทธิพล หรืออาจะห์ผู้มีอำนาจ อีกประการหนึ่ง อารูห์ยังเป็นชื่อเมืองหนึ่งบริเวณแหลมสุมาตรา ฝั่งตรงกันข้ามกับมะละกา ส่วนใหญ่ชาวอารูห์ปลูกข้าว ทำการเกษตร และการประมง เพราะมีเส้นทางออกทะเล ยุคนั้นเจ้าเมืองอารูห์และบริวารล้วนมั่งคั่งร่ำรวย เพราะอยู่เบื้องหลังโจรสลัดนั่นเอง

อาจะห์อารูห์ในความหมายหนึ่ง คือ ใช้เรียกผู้มีอำนาจทั้งสองจากเกาะสุมาตรา รวมกัน นั่นคือ อาจะห์หนึ่ง และอารูห์หนึ่ง หรือมีความหมายดังกล่าวข้างต้น

ปัญหาอาจะห์ปัจจุบัน

ทุกวันนี้มีขบวนการแบ่งแยกดินแดนเพื่อเรียกร้องเอกราช ชื่อแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติอาจะห์สุมาตรา (Aceh Sumatra National Front) เดิมอาจะห์ไม่ได้อยู่ใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์ และชาวอาจะห์เชื่อว่าพวกเขาไม่ได้มีชาติพันธุ์เหมือนชาวอินโดนีเซีย ขบวนการอาจะห์ได้รับเงินสนับสนุนจากบางประเทศในตะวันออกกลาง ญักรัฐบาลอินโดนีเซียปราบปรามอย่างรุนแรง แต่ไม่สามารถเอาชนะอาจะห์ได้ ช่วง พ.ศ.2547 อาจะห์ได้รับความเสียหายจากสึนามิอย่างรุนแรง มีผู้เสียชีวิตประมาณสองแสนคน ชาวอาจะห์จึงขอสงบศึก การแก้ปัญหาได้นำมาพูดคุยเป็นทางการ สหประชาชาติเข้ามาช่วยเหลือ รัฐบาลอินโดนีเซียยอมนิรโทษและปล่อยนักโทษการเมือง รวมทั้งอนุญาตให้ตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นของอาจะห์เพื่อนำไปสู่เขตการปกครองพิเศษของอินโดนีเซีย

อูยงคตนะ

คำมลายู อูยง หมายถึงปลายแหลม ตนะ หมายถึงแผ่นดิน รวมความแล้วหมายถึงแผ่นดินปลายแหลมมลายู ในเอกสารโบราณมักเขียนแตกต่างกัน เช่น อูซงตนะ อูซงตนะ อูยงตนะ อูยงคตนะ อูยงคเมทีนี ฯลฯ

แผ่นดินปลายแหลมมลายูนั่นเป็นที่ตั้งเมืองยะโฮร์หรือยะโฮร์บาฮู ในอดีตไทยเรียกเมืองยี่หนซึ่งอยู่เหนือช่องแคบสิงคโปร์ หรือช่องแคบมะละกา ซึ่งฐานทัพเรือของสลัดอูยงคตนะก็ตั้งอยู่ ณ บริเวณนี้

อูยงคตนะสมัยนั้นเป็นที่อยู่ของโจรสลัดหลายพวก มิใช่มีชาวมลายูชนชาติเดียว แต่มีชนชาติอื่นอีก เช่น จีน อารูห์ และบูกิส รวมทั้งชาวน้ำหรือโอรังลาอูต (Orang laut) โดยเฉพาะพวกบูกิสซึ่งไทยเรียกว่ามูหิจหรือแขกมวกะสัน เดิมพวกนี้อยู่ที่เกาะมากัสซาร์ทางใต้เกาะเซเลเบส หรือเกาะสุลาเวสี

ภายหลังเกิดสงครามกลางเมืองและรัฐสุลต่านมากัสซาร์ล่มสลายลง เกิดการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนบนเกาะสุลาเวสี ไปยังดินแดนต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เดินทางไปตั้งมั่นที่เกาะสุมาตรา

พวกแขกมักกะสันเคยเข้ามาค้าขายที่กรุงศรีอยุธยา และก่อการกบฏขุนวายนในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2229) เนื่องจากชาวเกาะดังกล่าวมีผิวคล้ำ หน้าตาตุตัน คนไทยจึงเรียกว่าพวกยักษ์มักกะสัน ต่อมาเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (ฟอลคอน) และเซอร์เดอเฟอร์ริง (ออกพระศักดิ์สงคราม) ปราบปรามกบฏแขกมักกะสันจนสงบราบคาบ

โดยทั่วไปชาวซามันั้นเรียกโจรสลัดว่า “บูกิส” หมายถึงพวกบูกิสซึ่งอาศัยอยู่ที่อุยงคตนะ หรือแผ่นดินปลายแหลมมลายูนั่นเอง โจรสลัดเหล่านี้นอกจากปล้นเรือสินค้าและเป็นพ่อค้าวานิชแล้ว ยังเข้าปล้นเมืองเล็กเมืองน้อยริมฝั่งทะเลอีกด้วย

สลัดอุยงคตนะและสลัดอาจะห์อารูห์ยังมีผู้ทรงอิทธิพลหนุนหลัง เมื่อยกพลเข้าปล้นเหมือนการเคลื่อนขบวนทัพเรือเข้าโจมตี มีการจูดคร่าผู้คน เผาบ้านเผาเมือง เผาวัดวาอาราม และกวาดทรัพย์สินไปอย่างเหิมเกริม จากนั้นจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นพ่อค้าวานิชขายสินค้าเถื่อน มีฐานะร่ำรวยไปตามๆ กัน

ศึกโจรสลัดที่เมืองพัทลุง

หนังสือประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1 เรื่องกัลปนาวัดจังหวัดพัทลุงพูดถึงโจรสลัด ดังกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“อยู่มาเล่าไชร์ ออกหลวงเยาวราชเดชะมากินเมืองพัทลุง แลอาจะอาหารมารบเอาเมืองพัทลุง แลเสียเมืองแก่อาจะอาหาร และอาจะอาหารเอาราชฎราชัสช่วยหลวงไปแก่อาจะอาหารนั้นก็มาก แลชดพลัดไปต่างเมืองนั้นก็มาก แลมีตราโกษาธิบดี จึงให้ผแดงศรีราชประญาถือตราราชสีห์แลตราโกษาธิบดี ให้มาเกาะหลวงเยาวราชเดชะ แลขุนศรีชนาปลัด แลฝ่ายออกหลวงเยาวราชเดชะเจ้าเมืองพัทลุงไชร์กินยาตายในพัทลุงนั้น แลพ่อขุนศรีชนาใส่สุจรวน”

จากข้อความเอกสารเก่าเกี่ยวกับเมืองพัทลุงข้างต้น ผู้บันทึกเขียนตามเสียงชาวใต้หลายคำ เช่น เรียกอาจะห์อารูห์ว่าอาจะอาหาร ประแดงศรีราชประญาว่าผแดงศรีราชประญา คำว่าประแดงเป็นคำเขมรหมายถึงคนนำข่าวสาร โบราณใช้บาแดงก็มี คำสุดท้ายสุจรวนหมายถึงไชร์ทรานนั่นเอง

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงโจรสลัดอาจะห์อารูห์ที่ได้เมืองพัทลุง (พ.ศ.2162) จับราษฎร ซึ่งเป็นข้าส่วยหลวงไปเป็นจำนวนมาก ทางกรุงศรีอยุธยาส่งประแดงศรีราชปัญญาถือท้องตรา ออกมาเกาะกุมตัวเจ้าเมืองพัทลุง คือ ออกหลวงเยาวราชเดชะไปพิจารณาโทษที่เมืองหลวง กรณีไม่สามารถรักษาเมืองไว้ได้ เจ้าเมืองพัทลุงเกรงพระราชอาญา จึงกินยาตาย และจับได้ แต่ขุนศรีชนาซึ่งเป็นปลัดเมืองและครอบครัวไปจำขัง ณ กรุงศรีอยุธยา

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ระทึกใจเกิดขึ้น คือ ช้างตมมันเชือกหนึ่งออกจากโรงช้าง หมอควาญเอาไม่อยู่ ผู้คนพากันแตกตื่นตกใจ แต่หมื่นอินทรพวงศานุตรขุนศรีชนาจับช้างและนำช้างเข้าโรงได้สำเร็จ หมื่นอินทรพวงศานุตรมีความชอบแก่ราชการจึงได้เป็นขุนคชราชาหัวหน้าส่วย แดงขุนศรีชนาผู้บิดาได้รับโปรดเกล้าฯ ออกจากคุกไปเป็นปลัดเมืองพัทลุงตามเดิม

หลังจากศึกอาจะห์อารูห์ปล้นเมืองพัทลุงแล้ว ต่อมาถึงสมัยออกเมืองคำเป็นเจ้าเมืองพัทลุง เกิดโจรสลัดของคตนะรุกรานเข้าไปถึงตำบลคูหาสวรรค์และฝั่งตะวันออกของทะเลสาบ ชาวพัทลุงต้านทานศึกไม่ได้จึงเสียเมือง (ยุคนั้นพัทลุงตั้งเมืองที่สทิงพระ) โจรสลัดกวาดต้อนผู้คนไปเป็นจำนวนมากและหนีเข้าป่าเป็นจำนวนมากไม่น้อย วัดวาอารามและบ้านเรือนถูกเผาพินาศ ส่วนเจ้าเมือง คือ ออกเมืองคำ หนีรอดไปได้ และทางเมืองหลวงไม่เอาผิดแต่ประการใด เพราะศึกโจรสลัดครั้งนั้นเหลือกำลังชาวพัทลุงเกินจะต่อสู้ป้องกัน ภายหลังกวาดต้อนผู้คนเป็นเจ้าเมืองพัทลุงตามเดิม

พัทลุงฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ คือ สทิงพระ (ตรงที่ตั้งวัดพะโคะ และเขาพะโคะ) ซึ่งเป็นชุมชนเมืองพัทลุงยุคนั้น (ปัจจุบันสทิงพระเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลา) โจรสลัดเข้าปล้นเมืองครั้งนั้นชาวพัทลุงถูกกวาดต้อนลงเรือ หรือหนีเข้าป่า บ้านเรือนและวัดวาอารามถูกเผา ช่วงเกิดศึกของคตนะดังกล่าว ทางกรุงศรีอยุธยาให้อำนาจพระสงฆ์คณะลังกาชาติ วัดพะโคะ เกณฑ์ชาวบ้านซึ่งเป็นข้าพระออกต่อสู้ศัตรู โดยมีความเชื่อว่าการต่อสู้ศัตรูทางศาสนาไม่ขัดกับกิจของสงฆ์ก็ได้

ต่อมาเมื่อมีการตั้งชุมชนใหม่ที่หัวเขาแดง (พ.ศ. 2163) จากนั้นย้ายไปตั้งชุมชนลึกเข้าไปหรือ ห่างฝั่งทะเลเข้าไปในแผ่นดิน เพื่อป้องกันการโจมตีของโจรสลัด จึงปรากฏหลักฐานที่ตั้งเมืองพัทลุง เช่น ที่เขาไชยบุรี หรือเขาเมือง ซึ่งอยู่ห่างทะเลสาบประมาณ 9 กิโลเมตร มีภูเขาล้อมรอบ 3 ด้าน เป็นชัยภูมิมั่นคง

สภาพบ้านเมืองพัทลุงได้รับความเสียหายจากโจรสลัดทั้งอาจะห์ฮารูห์ และอุยกคตนะ กวีชาวพัทลุงเช่นหมื่นจบเจริญการ (แมว มุสิกเจริญ) ได้เล่าเรื่องที่ได้ยินได้ฟังไว้ใน “นางเลือดขาวคำกาพย์” ผลงานของท่านตอนหนึ่งดังนี้

“ ต่อมาเกิดราชการ	ศึกรุกรานพาดัวหนี
ศึกอุยกคตนะรุกรานตี	ต่อราวีกันอยู่นาน
ศึกหนึ่งจะอาวุธ	เป็นสองหมู่พวกรุกราน
บังอาจชาติทหาร	รุกรานปถอยหนี
เจ้าพระยาจุดปืนไฟ	ยิงออกไปสองสามที
มันยังรุกรานตี	ไม่หนีวิ่งทิ้งธงชัย
ต่อสู้กันสาหัส	ตามประวัติบันทึกไว้
ริบทรัพย์ข้าวของไป	ผู้หญิงไทยจับตัวเอา
ข้าวของในร้านแถว	เก็บทรัพย์แล้วทิ้งไฟเผา
ไพร่พลเมืองตายเปล่า	หญิงบางเหล่าวิ่งเข้าป่า ”

ฯลฯ

โจรสลัดจากแหลมมลายูและเกาะสุมาตราต้องเปลี่ยนแปลงการรุกรานเมื่อมะละกาดก เป็นเมืองขึ้นแก่โปรตุเกส (พ.ศ.2054) ครั้งนั้นโปรตุเกสยกทัพเรือขนาดใหญ่จากเมืองกัว (เมืองขึ้นโปรตุเกสในอินเดีย) มาตีมะละกา ราชวงศ์มะละกา และประชาชนหนีไปตั้งเมืองใหม่ แถบยะโฮร์ ตรงกันข้ามสิงคโปร์ ด้วยเหตุโจรสลัดครั้งคร่ำมทัพเรือโปรตุเกส จึงหันมารุกราน เมืองท่าภาคใต้ของสยาม คือ พัทลุง และนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุงยุคนั้นได้รับความเดือดร้อน หรือพูดตามภาษาถิ่นได้ว่า “เสดสา” อย่างยิ่ง ดั่งวรรณกรรมท้องถิ่นบางเรื่อง เช่น นางเลือดขาวคำกาพย์ได้บันทึกหรือบอกเล่าไว้ข้างต้นทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบ

ศึกโจรสลัดที่นครศรีธรรมราช

พ.ศ.2141 โจรสลัดอุยกคตนะเข้าตีนครศรีธรรมราช มีลักษณะมาฆหรือลักปหมาหนา เป็นแม่ทัพ (ลักษณะมาฆ เป็นตำแหน่งหนึ่งในกองทัพเรือมลายู โจรสลัดได้นำมาใช้กับทัพเรือ

ของตน) อyoungคตนะแล่นเรือเข้ามาทางคลองปากพญาหรือคลองท่าซึก ณ ปากอ่าวเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าเมืองนครฯ ช่วงนั้นคือ พระยาศรีธรรมราชรามเดชะ ซึ่งบัญชาให้ขุนค้ำแห่งนำพลออกต่อสู้ทัพโจรสลัด

การต่อสู้ริมทะเลครั้งนั้น ขุนค้ำแห่งถูกอาวุธถึงแก่ชีวิต สลัดอyoungคตนะขึ้นบกที่บ้านโพธิ์ แล้วรุกเข้ามาทางท่าวังพร้อมกับประชิดกับแก่งเมืองด้านทิศเหนือ พระยาศรีธรรมราชรามเดชะระดมไพร่พลต่อสู้โจรสลัดอย่างเต็มความสามารถ จนข้าศึกแตกพ่ายถอยลงเรือหนีออกทะเล

พ.ศ. 2181 หรือ 40 ปีต่อมา สลัดอyoungคตนะยกมาตีนครศรีธรรมราชอีกครั้งหวังลรอยแค้นที่ฝังใจอยู่ คราวนี้ยกพลมา 2 ทาง คือเข้ามาทางแม่น้ำปากนครฯ ไปทางทิศใต้ อีกทางหนึ่งมาทางปากพญาหรือแม่น้ำท่าซึก แล้วยกพลขึ้นบกบรรจบกันที่ทุ่งหยาม

ศึกสลัดอyoungคตนะครั้งนั้นใหญ่หลวงนัก ต่างผลัดกันรุกและผลัดกันรับนานถึง 7 วัน 7 คืน ผลปรากฏว่าต้องอาวุธล้มตายกันทั้ง 2 ฝ่าย ช่วงนั้นเจ้าเมืองนครฯ คือพระยารามราชท่ายน้ำ (พระยารามเป็นชื่อบรรดาศักดิ์ และท่ายน้ำเป็นชื่อตำแหน่งราชการ) พระยารามราชท่ายน้ำอยู่ในวัยชรา แต่จิตใจเข้มแข็งยิ่งชายชาติตรีได้นำทัพสู้รบจนตัวตาย เป็นผลให้ทหารเมืองนครฯ เสียขวัญกำลังใจ โจรสลัดจึงรุกเข้ามาจนถึงวัดท่าโพธิ์ แล้วเผาวัดจนหมดสิ้น ฝ่ายทหารเมืองนครฯ อีกส่วนหนึ่งทางทิศใต้รีบกรูเข้ามาช่วยขับไล่ข้าศึก จนกระทั่งโจรแตกพ่ายหนีลงเรือรีบแล่นออกทะเล ต่อมาพระยาแก้วหลานพระยารามราชท่ายน้ำเป็นเจ้าเมืองนครฯ องค์ใหม่

ปัจจุบันอัฐิพระยารามราชท่ายน้ำวีรบุรุษเมืองนครศรีธรรมราชบรรจุไว้ในเจดีย์ ณ วิหารธรรมศาลา วัดมหาธาตุวรวิหาร นครศรีธรรมราช และถนนสายหนึ่งในเมืองนครฯ ชื่อ "รามราชท่ายน้ำ" ตั้งเป็นเกียรติอนุสรณ์แห่งความดีและความกล้าหาญของพระยารามราชท่ายน้ำวีรบุรุษเมืองนครฯ ซึ่งยอมตายเพื่อชาติบ้านเมือง

การป้องกันโจรสลัดที่หัวเขาแดง-คาโต๊ะโมกอลล์และทายาท

สมัยพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงศรีอยุธยา (ประมาณ พ.ศ.2145) มีชาวเปอร์เซีย ชื่อคาโต๊ะโมกอลล์ พาครอบครัวและบริวารหนีพวกโปรตุเกส มาจากเมืองสาเลห์ เกาะชวากลาง

มาขึ้นฝั่งที่เมืองพัทลุง (สทิงพระ) ต่อมาดาโต๊ะโมกอลล์สะสมกำลังตั้งบ้านเมืองที่หัวเขาแดง ทำการค้ากับต่างประเทศ ที่สำคัญคือได้สร้างปราการค่ายคูประตูหอรบอย่างมั่นคง เพื่อป้องกันข้าศึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือกองโจรสลัด เป็นผลให้บ้านเมืองใหม่ที่หัวเขาแดงปลอดภัยจากโจรสลัด

บุตรดาโต๊ะโมกอลล์ ชื่อสุลต่านสุไลมานซาร์ ตั้งตนเป็นเจ้าเมืองที่หัวเขาแดง (ยุคนั้นอยู่ในเขตพัทลุง ปัจจุบันอยู่ในเขตสงขลา) ครองเมืองนานถึง 46 ปี (พ.ศ.2185-2231) ศพของท่านฝังไว้ที่สุสานบริเวณหัวเขาแดง คนทั่วไปเรียกที่ฝังศพดาโต๊ะมระหุม หมายถึงดาโต๊ะผู้ล่วงลับไปแล้ว

เมืองสงขลาที่หัวเขาแดงยุคสุลต่านสุไลมานซาร์สลายลงด้วยเหตุผลทางการเมืองเมื่อทัพกรุงศรีอยุธยาตามพระราชบัญญัติราชสมเด็จพระนารายณ์มหาราชยึดเมืองสงขลาได้สำเร็จ ต่อมาสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยึดได้เมืองสงขลาที่ทำแหลมสน และโปรดเกล้าฯ ให้เหยียงแซ่เฮา นายอาการรั้งนกเกาะสีเกาะห้า ผู้มีความดีความชอบเป็นหลวงอินทรีสมบัติ เจ้าเมืองสงขลา และเป็นต้นตระกูลสงขลา จนกระทั่งถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เมืองสงขลาจากทำแหลมสนมาตั้งที่บ้านบ่อยาง เมื่อ พ.ศ.2385 มาจนบัดนี้

กลับมาพูดถึงบุตรชายคนโตของสุลต่านสุไลมานซาร์ ชื่อสุลต่านมูस्ताฟาได้อพยพครอบครัวและบริวารจากหัวเขาแดง (พ.ศ.2225) ไปอยู่ที่เมืองไชยา และได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระยาไชยา มีพระราชทินนามว่า พระยาพิชิตภักดีพิชัยสงคราม ที่เมืองไชยายังปรากฏชื่อหมู่บ้านสงขลาเป็นอนุสรณ์มาจนทุกวันนี้ พระยาไชยา (มูस्ताฟา) ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อ พ.ศ. 2235 บุตรของท่านคือท่านเตาไฟค ภายหลังได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นหลวงคชสวัสดิ์ราชบังสัน ต่อมาเป็นพระยาไชยามีพระราชทินนาม เช่นเดียวกับบิดา แต่ชาวบ้านนิยมเรียกพระยาไชยาตาไฟ คำว่าตาไฟ เพี้ยนเสียงมาจากเตาไฟชื่อท่านนั่นเอง

ในวรรณกรรมพื้นบ้านพัทลุงเรื่องนางเลียดชาวคำกาพย์ กล่าวถึงเจ้าเมืองพัทลุงท่านหนึ่งคือ พระยาราชบังสัน (ตะตา) ซึ่งเป็นทายาทชั้นหลานของสุลต่านสุไลมานซาร์ พระยาราชบังสัน (ตะตา) เป็นบุตรพระยาพัทลุง (ฮูเซน) ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นเจ้าเมืองพัทลุงแทนบิดาราว พ.ศ. 2236 มีพระราชทินนามว่า พระยาแก้วโกรพพิชัย (ตะตา) ดังคำกาพย์กล่าวไว้ว่า

“ ทราบว่าเจ้าฟ้าม้วย   ส่งพระยาราชนงันสนมา
นามเดิมชื่อตะตา   ส่งออกมาเมืองตะล่งใหม่ ”

เมืองตะล่งหรือพัทล่งใหม่ยุคนั้น ตั้งเมืองอยู่ที่บริเวณเขาไชยบุรี

โจรสูห์ร่ง

โจรสลัดแห่งน่านน้ำทะเลใต้จากชาว สุมาตรา มะละกา จนกระทั่งถึงทะเลอันดามัน และอ่าวสยามยุคนั้น ทำให้ชาวบ้านชาวเมืองริมฝั่งทะเลพากันหวาดหวั่นอิทธิพลโจรสลัด โดยเฉพาะอาจะห์อารูห์ และอyoungคตนะ ท่านสุนทรภู่ กวีต้นรัตนโกสินทร์คงได้สดับข่าวคราวโจรสลัดจากชาวเรือที่แวะเทียบท่าเมืองสยาม ท่านจึงนำมาสร้างสรรค์เรื่องพระอภัยมณีให้มีโจรสลัด ชื่อโจรสูห์ร่ง มีผู้ช่วยชื่ออังกูห์ร่า

สุนทรภู่จินตนาการเรือโจรสลัดต่อลงการอย่างยั้งว่า

“ มีกำปั้นนั้นยาวยี่สิบเส้น   กระทบเป็นตีกกวันสถานถิ่น
หมากมะพร้าวส้มสุกปลูกไว้กิน   ไม่รู้สิ้นแอมโอบโอบา
เลี้ยงทั้งแพะแกะไก่สุกรห่าน   คชสารม้ามิ่งมิ่งสา
มีกำปั้นห้าร้อยล้อยล่อมมา   เครื่องศัตราสำหรับรบครบทุกลำ ”

คำว่า “สุห์ร่ง” ชื่อหัวหน้าโจรนั้นเป็นคำมลายู มาจากคำว่า เซอรั้ง (Serang) แปลว่า หัวหน้ากะลาสี ส่วนโจรบริวารชื่ออังกูห์ร่า ก็น่าจะมาจากคำมลายู อังกูห์ (Angkuh) ที่แปลว่า หยิง จองหอง หรืออังกูร์ (Anggur) แปลว่า เหล้า, เหล้าองุ่น อังกูห์ร่าได้เล่าเรื่องโจรสูห์ร่งให้สินสมุทร และนางสุวรรณมาลีฟัง ภายหลังจากหัวหน้าโจรถูกสินสมุทรสังหาร

“ อังกูห์ร่าฝรั่งได้ฟังถาม   จึงทูลความจริงแจ้งแถลงไข
อันสุห์ร่งอังกฤษที่บรรลี่ย   เป็นโจรใหญ่ในหนที่เที่ยวตีเรือ
ข้าชาวเมืองสำปะหรั่งฝรั่งเศส   เอาโหมตเทศขึ้นไปขายข้างฝ่ายเหนือ
เขาจับได้ไว้ชีวิตใช้ชีวิตเชื้อ   เที่ยวตีเรือกับสุห์ร่งตั้งเป็นนาย ”

เราจึงทราบว่าโจรสูห์ร่งเป็นชาวอังกฤษ อังกูห์ร่าเป็นชาวเมืองสำปะหรั่ง (กาญจนาคพันธุ์ เขียนไว้ในภูมิศาสตร์สุนทรภู่ว่าสำปะหรั่ง มาจากชื่อเมืองสะมาลัง ในเกาะสุมาตรา

ชื่อมันสำปะหลังก็มาจากเมืองนี้) สุนทรภู่กลับให้เมืองสำปะหลังอยู่ที่ฝรั่งเศสตามจินตนาการของท่าน

อังกุหราเล่าว่าเขาถูกโจรสลัดจับกุมขณะนำผ้าไหมดเทศไปขายทางหัวเมืองทิศเหนือ (ผ้าชนิดนี้ทอด้วยไหมมีริ้วหรือทองสลักกัน คงทอจากอินเดีย จึงเรียกว่า ผ้าไหมดเทศ) ในที่สุดเขาได้รับการปล่อยตัว และต่อมาได้เป็นผู้ช่วยโจรสลัด พงศิกรของอังกุหราเข้าใจว่าเขาคงเป็นโจรสลัดก็ย่อยๆ เทียบปล้นเรือมาก่อน และนำสินค้าที่ปล้นได้คือ ผ้าไหมดเทศ ออกค้าขาย สรุปแล้วยุคนั้นโจรสลัดเป็นทั้งโจรและเป็นทั้งพ่อค้าวานิช ที่สำคัญหากเป็นโจรสลัดที่มีอำนาจ มีบุคคลสำคัญอยู่เบื้องหลัง ดังเช่นสลัดจาเจห์อารูห์ และอุยงคตนะ สามารถปล้นบ้านตีเมืองริมฝั่งทะเล ดังเช่นพัทลุง และนครศรีธรรมราชเคยตกเป็นเหยื่อโจรสลัดมาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาคพันธุ์. (2513). **ภูมิศาสตร์สุนทรภู่**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. (2510). **ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อ
กลับมา สมัยอยุธยา ภาค 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- จบเจริญการ, หมื่น. (2516). **ประวัตินางเลียดขาว และตำนานเมืองพัทลุง**. พัทลุง : อนุสรณ์
ในงานสถาปนากิจศพพระอธิการเนื่อง สุภชาติ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2529). **การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองนครฯ ระหว่างปลายอยุธยาถึงต้น
รัตนโกสินทร์. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช ชุดที่ 4**.
นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). **อุอาร์ยธรรมแหลมทองคาบสมุทรไทย**. กรุงเทพฯ : มติชน
- อาชีส บิน มูฮัมมัด อีซา. (ม.ป.ป.). **พจนานุกรมภาษามลายู-ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ :
อักษรวัฒนา.